

Moravcsik János

ADATOK AZ MN 1226 RAKÉTAOSZTÁLY TÖRTÉNETÉHEZ

Az 1960-as években is folytatódott a két világrendszer közötti verseny gazdasági, katonai téren és a viláгурkutatásban is. 1957-ben, a Szovjetunióban földkörüli pályára juttatták az első műholdat. Ezt követően az Amerikai Egyesült Államokban is nagy erőket mozgósítottak a rakétatechnika fejlesztésére és a viláгур kutatására. 1960-tól meglehetősen ellentmondásosan zajlottak a nemzetközi politikai események, hiszen egyszerre voltak jelen az enyhülési és feszültségi mozzanatok. A békésnek is nevezhető egyezkedéseket viszont nemsokára egyre élesebb konfliktusok váltották fel, melyek közül az 1961–62-es karibi válság és a berlini fal 1961 augusztusában történt felépítése vált olyanná, amely akár világháború kitöréséhez is vezethetett volna.

A felidézett nemzetközi helyzet következményeként újra felgyorsult a fegyverkezési verseny. Nálunk a hatvanas években, a Magyar Néphadseregben is folytatódhatott a fegyverzet korszerűsítése. Modernebb harckocsikat, új repülőgépeket és páncélos szállító járműveket állítottak hadrendbe. 1963. január 1-jén az MN. Vezérkari Főnök 00046 számú parancsa alapján megalakult Tapolcán a Hadműveleti-harcászati Rakétadandár. Ezt követően Nagykanizsán és Tatán pedig harcászati rakétaosztályok megalakulására került sor. Ahogy a személyi, anyagi és pénzügyi helyzet lehetővé tette, úgy 1964-től fokozatosan az alábbi sorrendben: Szentesen, Tapolcán, Jászberényben és Nyíregyházán harcászati rakétaosztályt hoztak létre.

A magyar rakétaosztályok felállítása

A rakétaegységek felállításánál az első feladat a helyőrség kiválasztása volt. A rakétaosztályokat úgy hozták létre, hogy abban a laktanyában legyen egy fedő alakulat is. A rakétaosztályok katonái a fedőegységek fegyvernemi jelvényeit viselték. A helyőrség kijelölése után került sor a parancsnoki állomány kiválasztására. A parancsnoki állományt lehetőleg a kijelölt helyőrség közelében lévő tüzéregységek tisztjei és tiszthelyettesei közül választották ki. Az 1963-ig felállításra került rakétaosztályok parancsnoki állományát Leningrádban 6–8 hónapos tanfolyamon készítették fel. E sorok írója is egy ilyen tanfolyamon vett részt 1962. október 1-jétől 1963. június 1-jéig.

A tanfolyamon igen erős, intenzív oktatás volt. Reggel 8-tól 14 óráig, majd 15-től 18 óráig tartott a foglalkozás. A parancsnoki állománynak meg kellett tanulni a rakétakomplexumhoz tartozó összes technikai eszköz, indítóállvány, rádiólokátor, bemérő gépkocsi, darus gépkocsi, rakétaszállító gépjármű és az indítóelemek meghatározására szolgáló számítógép működését, kezelését és harci alkalmazását.

Az intenzív tanulás mellett szombat délutánonként és vasárnap jutott idő arra is, hogy megismerjük Leningrád, mai nevén Szentpétervár történetét, gazdaságát és kultúráját. A várost I. (Nagy) Péter orosz cár alapította 1703-ban azzal a céllal, hogy ablakot nyisson Európára. Csodálatos építészeti, kulturális értékeket őriz ma is. Élmény volt megismerkedni velük.

Mi 1963-ban sok olyan leningrádi lakossal beszélünk, akik túléltek a II. világháború nehéz éveit, a blokádot, és harcoltak a németek ellen. A város szélén láttuk azokat a lövészárkokat, tüzelőállásokat és parancsnoki figyelőpontokat, amelyeket a németek építettek. Nagyon sok szomorú történetet hallottunk az ostrom túlélőitől.

A jászberényi rakétaosztálynál szolgálatot teljesítő tisztek közül Leningrádban végezte 3 éves akadémiai tanulmányait Lukács István alezredes és Joósz Attila őrnagy is. A tanfolyamról hazatérve a parancsnoki állomány feladata az volt, hogy a kijelölt helyőrségben felkészüljön a technikai eszközök átvételére, és a kiképzés megtervezésére.

A tapolcai rakétaosztály 1963-ban alakult meg. A nagykanizsai után ez volt a második. A kanizsai alakult elsőként, 1961-ben az országban. Tapolcán a kezdet nagyon nehéz volt. A hivatásos állománynak kellett berendezni az elhelyezési körleteket, a telephelyet és az irodákat is. A sorállományt a tüzegegységektől helyezték az osztályhoz. A technika átvétele és a tervek elkészítése után került sor a kiképzés megkezdésére. Ez testet-lelket igénybe vevő feladat volt. Nem nyolcórás munkarendben, hanem szinte éjjel-nappal folyt a gyakorlás. A parancsnoki állománynak nem volt gyakorlati tapasztalata. A fő feladat a Leningrádban végzett parancsnoki állományra hárult.

Az előljárók által megszabott feladatokban az volt elrendelve, hogy az osztálynak 1964 júliusáig el kell érni a hadrafoghatóságot, amit a Varsói Szerződés főparancsnoka által vezetett bizottság fog ellenőrizni. Ettől kezdve még nagyobb ütemben folyt a kiképzés. Az ellenőrzés előtt egy héttel kitelepültünk az újdörögi lőtérre, ott gyakorlatoztunk. A fő feladat végrehajtására az első rakétaüteget jelölték ki. Az üteg egy célra összpontosította a gyakorlatot. Az indítóállás, a cél összerendezői, az időjárás adatok, a rakéta ballisztikai adata mind előre megadott volt, és erre az indítási elemeket is kiszámították. Az indítóállásba való beállást begyakorolták, amit a disztribűn előtt jelöltek ki. A bizottság és a vendégek (Grecksó marsall, Fehér Lajos a kormány részről, Czinege Lajos honvédelmi miniszter, Csémi Károly vezérkari főnök és a többi állami és pártvezető) megérkezése után az izgalom az egész üteg állományánál fokozódott. Egy hétig gyakoroltuk, így kiváló időre és a szabályzat előírásainak maximális betartásával végre tudtuk hajtani a feladatot. A váratlan meglepetés akkor ért, amikor a hangosbeszélőn elhangzott, hogy az ütegpáncsnok a marsall elvtársnál jelentkezen. Mondanom sem kell, hogy mit éreztem, kivert a hideg veríték, és még az a bizonyos zabszem sem... Megindultam a marsall elvtárs felé, ő pedig intett, hogy Czinege elvtársnál jelentkezzek. A tolmácson keresztül mondta a marsall elvtárs Czinege elvtársnak, hogy adjon új célt az ütegpáncsnoknak. Czinege pedig továbbadta Csémi Károly vezérezredesnek, hogy ő adjon feladatot. Ő a térképen megmutatott egy települést, és kérdezte, hogy azt bírom-e lőtávolsággal. Jelenttem, hogy igen, a feladatot megértettem. Ebben a pillanatban az ellenőrzőcsoport tagjai (szovjet, cseh, lengyel) elindították stopperóráikat, ezzel megkezdődött a feladat végrehajtása. Levettem az új cél összerendezőit a térképről, és közben el is döntöttem, hogy a begyakorolt összerendezőket vezényelem az ütegek, lesz, ami lesz, gondoltam. Azt tudtam, ha megváltoztatom a célt, abból nemhogy kiváló, de még megfelelő sem lesz. Így a feladat teljesítése ment, mint a karikacsapás, kiválóra teljesítettük. Az egész üteg személyi állománya dicséretben és jutalomban részesült. A laktanyába érve a HM tüzér főnökségről ott lévő előljárók azt mondták: János, tudtuk, hogy..., de ez nagy rizikó volt – és ők is gratuláltak.

A jászberényi rakétaosztály megalakulásáról

Saját kérésemre 1967-ben kerültem Jászberénybe, és itt részt vettem a parancsnoki állomány felkészítésében, ami Szentesen a már működő rakétaosztálynál történt meg. A parancsnoki állomány felkészítése után került sor a technikai eszközök átvételére, az elhelyezési körletek berendezésére és a kiképzés megtervezésére.

Ezen feladatok végrehajtása után 1967. július 15-én a 4. gépesített lövész hadosztály (továbbiakban: 4. gl. ho.) alárendeltségében az MNVKF 00100/110/67 számú parancsa alapján három rakétaüteggel, rakétatechnikai szakasszal és a törzsüteggel alakult meg a rakétaosztály Jászberényben, az 50. tüzérezred laktanyájában. Az 1950-es években tüzérosztálynál nagyobb egység 34 helyőrségben volt. Ezek közül nagyobb helyőrségek voltak: Cegléden, Kecskeméten, Kiskőrösön, Kiskunfélegyházán, Szabadszálláson.

A 4. gl. ho. állomáshelye Gyöngyös volt. Gyöngyös régi katonaváros volt, 1800. október 26-tól 1991-ig voltak különböző katonai alakulatok. A gyöngyösi laktanya fénykora 1974-ben volt. Megközelítőleg 15 500 katonát, tisztet irányítottak innen, egy egész gépesített lövészadosztályt. A kötelékébe tartozott két gépesített lövészezred (Eger, Szabadszállás), a verpeléti 35. harcokocsiezred, a jászberényi 50. tüzérezred és a 92. rakétaosztály, a karcagi 6. légvédelmi tüzérezred és a 12. páncéltörő tüzérezred, a szolnoki 16. műszaki utászászlóalj, a verpeléti 4. rádiótechnikai század és az Egerben állomásozó 24. felderítő zászlóalj. Gyöngyösön a Táncsics laktanyában állomásozott a hadosztálytörzs és parancsnokság mellett a 20. híradózászlóalj, a 305. tüzérjavító-műhely, a 4. tüzértörzs üteg, a 63. gépkocsi szállító zászlóalj, a 85. páncélos- és gépjárműjavító műhely, valamint a hadosztályraktárak.

A rakétaosztály megalakulásakor Iványi János ezredes volt a hadosztály parancsnoka. Iványi ezredes alacsony termetű, kissé széles vállú, szigorú tekintetű katona volt. Élete nagy részét csak a hivatásából fakadó feladatok ellátására fordította. Szigorúsága és kemény követelménytámasztása miatt sokan félték tőle. A szorgalmas, munkájukat jól végző katonákat szerette, és gondoskodott az előmenetelükről, erkölcsi és anyagi elismerésükről. A rakétaosztályt szerette, és büszke volt az elért eredményekre. Úgy kezelte a rakétaosztályt, mint a hadosztály legerősebb csapásmérő egységét. Sok bemutatót szervezett, állami, párt és katonavezetők részére. Ezekben a bemutatókon a rakétaosztály szervezetét, a technikai eszközök jellemzőit, főbb adatait és harci alkalmazásait ismertették. Részt vettek több alkalommal éles indítással egybekötött harcászati gyakorlaton is.

Iványi János ezredes nyugállományba vonulása után Kerékyártó Béla vezérőrnagy vette át a hadosztály vezetését. Ő már más típusú vezető volt. Nemesak természetben különbözött elődjétől (magas, szikár, kissé hajlott hátú), más volt a követelménytámasztása, a csapatoknál töltött ideje és az emberekkel való foglalkozása. Ő már több időt töltött a párt és állami vezetőkkel és a vadászattal.

A rakétaosztály megalakulásának kiemelt eseménye és befejező fénypontja volt 1967. december 3-a. Ezen a napon katonai esküvel egybekötött díszünnepségen a Hűtőgépgyár dolgozói csapatzászlót adományoztak az osztály részére, melyet Gorjanc Ignác vezérigazgató adott át.

A rakétaosztály fennállásának ideje alatt 3 parancsnoka volt. Nevezetesen:

Kovács László alezredes (1967–1985)

Moravcsik János alezredes (1985–1988)

Lukács István alezredes (1988–1990)

Az osztály működésének hétköznapijairól

A rakétaosztálynál rendszeresített rakéta – hatótávolsága alapján – harcászati rakéta volt. Szilárd hajtóanyaggal rendelkezett, nem irányítható föld-föld típusú. Egy rakéta indításához 12-25 percre volt szükség. Attól függően, hogy az indítás előtt milyen készütségi helyzetben volt a rakétaúteg, és hogy tervezett vagy nem tervezett célra, előkészített vagy nem előkészített indítóállásból kellett a csapást kiváltani. A rakétacsapások kiváltásához a szakcsoportoknak az alábbi feladatokat kellett végrehajtani: a bemérő rajoknak meg kellett határozni az indítóállvány derékszögű és földrajzi összerendezőit, valamint a tájolás irányszögét *giráteodolittal, teodolittal*, tájolóműszerrel, napóraszög és csillagászati (Északi Sarkcsillag) eljárással meghatározni.

Az időjárást jelzők a rakétarepülés két szakaszára adtak adatokat, nevezetesen: az aktív és passzív szakaszra. A rakéta hajtóművében 830 kg lőpor volt, ez 6-12 másodperc alatt égett el. Ez volt az aktív szakasz. Erre a szakaszra az ütegek időjárást jelző raja határozta meg a szél irányszögét, sebességét, és a talaj menti hőmérsékletet (a raj részére egy rádiólokátor és egy szélpuska volt rendszeresítve). A passzív szakaszra (ekkor a rakéta a tüzérségi lövedék tulajdonságai szerint repült a levegőbe) a törzsütegnél rendszeresített időjárásjelző szakasz határozta meg a szél irányszögét, sebességét, a légnyomást, a levegő hőmérsékletét és páratartalmát. A szakasznak két nagy teljesítményű rádiólokátor állt rendelkezésére.

A kidolgozó szakcsoport feladata volt a rakéta indítási elemeinek kiszámítása. Ehhez a feladathoz az adatokat a bemérőktől, az időjárásjelzőktől, a rakéta törzskönyvéből és különböző táblázatokból kapták.

A felsorolt foglalkozási formákat a laktanyában, tantermekben előkészített, berendezett gyakorló pályán készítettük fel. Az összevont ütegosztály felkészítési gyakorlatait pedig a tóalmási erdőben végeztük el. Az éles indítással egybekötött harcászati gyakorlatot a Hortobágyon és a várpalotai lőtérén tartottuk. Ahhoz, hogy ezeket a felsorolt feladatokat eredményesen tudjuk megvalósítani nagyon pontos tervező, szervező és végrehajtó munkára volt szükség. A feladatok végrehajtásánál a hivatásos és sorállomány egymásra volt utalva. Minden egyes feladatot együtt kellett végrehajtani. A rakétaosztályhoz zömében közép- és felsőfokú végzettségű fiatalok kerültek. Volt néhány olyan beosztás, ahol a szakmunkás végzettség is megfelelt a követelményeknek. A behívott fiatalok zöme a Jászágóból került az osztályhoz, ezen belül igen sok Jászberényből. Ez a körülmény is hozzájárult ahhoz, hogy a legjobb tudásuk és képességük szerint vettek részt a feladatok végrehajtásában. Pedig sokszor nem éppen ideális körülmények között folyt a kiképzés.

Különösen vonatkozik ez arra az esetre, amikor a tóalmási erdőben, 4-5 napos kiskihelyezésen folytattuk a kiképzést. Itt reggel hat órától késő estig, sőt néha éjszaka is volt kiképzés. Nyáron és tavasszal egészen jó volt, mert reggel az ébresztés nemcsak a szolgálat vezényszavára történt, hanem a madárfüttyörészés is hozzájárult ahhoz, hogy kellemesebb

legyen az ébredés. Jó hatással volt ránk napközben egy-egy felbukkanó őzike vagy nyuszi látványa is. A májusi gyakorlatok alkalmával a csodálatos akácillat is sokat javított a hangulatunkon (a tóalmási erdő zömében akácfákból állt). Volt azért a nyári kiképzésnek is árnyoldala. Különösen, ha 30 fokok hőségben, védőruhában és gázálcban kellett a feladatokat megoldani (csak mellékesen jegyzem meg, hogy a hivatásos állomány is védőruhában és gázálcban dolgozott).

Kora tavasszal, késő ősszel és télen volt a legrosszabb a katonának. Esett az eső, a hó, átázott a ruhánk, csúszott a talaj, fújt az erős szél, szóval minden összejött, ami kellemetlenné tette munkánkat. Ilyen körülmények között is jó és kiváló szinten teljesítettük a feladatokat. Az ilyen gyakorlatok után egy-két napig a technikai eszközök és az egyéni felszerelések karbantartása következett. Ezután a lehetőséghez képest a sorállománynak kimenőt, kimaradást, eltávozást vagy szabadságot biztosítottunk. A kimenő a laktanya elhagyására szolt kiképzési időben, egyéni ügyek intézésére a városban. A kimaradás a kiképzési időn túl takarodóig, vagy takarodón túl egy meghatározott ideig a helyőrségben való tartózkodásra szolt. Az eltávozás a helyőrség elhagyására is feljogosított egy-két napra. A szabadság többnapos távollétet biztosított a katona számára, ami lehetett évi rendes jutalom vagy egészségügyi szabadság. A kimenő, kimaradás és eltávozás igénybevétele kedvező volt a jászberényi és jászsági katonák részére, mert az utazás nem vett el sok időt a távollétből. Így több időt tudtak családtagjaik körében tölteni, mint azok, akik távolabbi településekről kerültek Jászberénybe.

A helyőrségben és a tóalmási erdőben végrehajtott felkészülési gyakorlatok után kerülhetett sor élésindítással egybekötött harcászati gyakorlatra. Az ilyen gyakorlatot 3-4 napos ellenőrzővizsga előzte meg. Ezt a hadosztály és hadtest tüzértörzse hajtotta végre. A vizsgán az osztályparancsnoktól kezdve a kishonvédig mindenkinek részt kellett venni. A vizsga elméleti és gyakorlati feladatok ellenőrzéséből állt. A gyakorlati feladatoknak a végrehajtási időkövetelménye normatáblázatban volt rögzítve. A feladat értékelése a felhasznált idő, a pontosság és a szabályzat követelményének teljesítéséből tevődött össze. A bizottsági tagok stopperóra nélkül egy lépést sem tettek meg. A megérkezésüktől a távozásukig szinte minden mozzanatunkat mérték. Az ilyen felmérő vizsga nehéz és idegtépő volt. Fizikai és szellemi képességünk maximumát kellett adni ahhoz, hogy jó és kiváló eredményt érjünk el. Az éles indítást csak akkor engedélyezték, ha a felmérő vizsgán megfeleltünk a követelményeknek.

Az ellenőrzést a hadosztálytól végezték, s ezek bizony nagyon igénybe vették a személyi állomány idegrendszerét. Éppen ezért nem volt közömbös számunkra, hogy a bizottsági tagok milyen légkört igyekeztek teremteni az ellenőrzés során. Általában nem volt különösebb összetűzés, kifogás vagy sértődöttség. Különösen így volt ez az első, második éles indítások alkalmával. Az 1960-as években nagy eseménynek számított Magyarországon éles rakéta indítása. Volt úgy, hogy majdnem többen voltak a vendégek, mint a végrehajtók.

A sikeres ellenőrzővizsga után került sor harci riadó keretében a gyakorlat helyszínére való elvonulásra. Ami a várpalotai, vagy a hortobágyi gyakorlóteret jelentette. A gyakorlat színhelyére vasúton vonult el az osztály. A vasúti szállítás végrehajtása nagyon komoly tervező-szervező munkát igényelt. Mintegy 50-60 darab harc- és gépjármű részére kellett szállítóeszközt igényelni. A technikai eszközökön túl gondoskodni kellett az éles és gyakorlórakéták, a lőszer, az üzemanyag és az élelmiszer, valamint a személyi állomány szállításáról is. A vasúti kocsikra a berakodást éjszakai sötétben kellett végrehajtani. A jászberényi

állomáshoz vezető utakat lezártuk, a világítást lekapcsoltuk, a nagyfeszültséget is le kellett kapcsolni a balesetek megelőzése végett. A vasutas személyzetből csak egy-két fő lehetett jelen, aki részt vett a szakmai irányításban. A be- és kirakodásánál különös figyelmet kellett fordítani az indítóállványok és rakétaszállító gépkocsik irányítására. Az indítóállvány szélessége megegyezett a vagonok szélességével. Úgyhogy nagyon oda kellett figyelni az irányításnál, mert könnyen lecsúszhatott volna a vagonról. A célállomáson ugyanolyan rendszabályok mellett kellett végrehajtani a kirakodást, mint a berakodást.

A várakozási körlet elfoglalása is éjszaka történt. Ez sem volt éppen egy leányálom. Különösen, ha a várpalotai lőtérré mentünk. Erdős, hegyes terepen kellett a menetet végrehajtani. Nagyon nehéz volt a tájékozódás. A terepen és a térképen meglévő utak száma nem egyezett, mert a harcokocsik és gépjárművek rengeteg utat vájtak ki. Igazából csak a környező települések fényforrásai alapján tudtunk tájékozódni. A várpalotai időjárás sem kedvezett a munkánknak, itt majdnem mindig szélsőséges időjárási viszonyok uralkodtak (orkánszerű szél, eső, hó). Ha a hortobágyi lőtérré mentünk, ott is nagyon kellett figyelni a tájékozódásra, mert itt is össze-vissza utak voltak a terepen, amelyeket a térképen nem úgy rögzítettek. Itt egy-egy tanya, juhhodály, gémeskút vagy csatorna segített a tájékozódásban. Az időjárási viszonyok barátságosabbak voltak, mint a várpalotai. Az is kellemetlen volt, hogy a nappali magas hőmérséklet után bizony éjszaka nagyon lehült a levegő. A kellemetlenséget enyhítette az a több mint 2000 csillag, amit Magyarországon csak a hortobágyi tiszta égbolton lehet látni éjszaka. (Mellékesen jegyzem, meg hogy Budapest fölött alig 400 csillagot lehet látni.) Esős időszakban, különösen kora tavasszal a közlekedés nagyon nehéz volt. A harc- és gépjárművek elakadtak a mély, sáros talajban. Volt olyan eset, hogy az üteg összes gépjárművét az indítóállvány után kötöttük (ez lánctalpon volt), és így hajtottuk végre az indítóállás elfoglalását. Ilyenkor nagy volt az izgalom, hogy az előírt normaidőn belül teljesíteni tudjuk a feladatot. Másrészt pedig azért, mert az előljárók és a meghívott vendégek előre az indítóálláshoz települtek, és ők is izgatottan várták az éles indítást.

A feladatok végrehajtásához a rakétaosztálynak álláskörletet kellett elfoglalni. Ez egy 4x6 km-es terület volt. A lehetőséghez képest erdős, fedett területet kellett kiválasztani a gépésített lövészhadosztály harcrendjének a második lépcső területén. Az álláskörleten belül, az ütegek részére 2-3 indítóállást kellett berendezni. Ezek egymástól való távolsága 2-3 km, de úgy, hogy a többi üteg indítóállásaitól, a rakéatechnikai szakasz átrakópontjától és az osztály harcálláspontjától is ugyanilyen távolságra legyen.

A '80-as években volt már olyan rádiókészülékünk, melynél nem kellett rejtjelezni, nyíltan lehetett beszélni a készülékbe. Ez a készülék a beszédet értelmetlen jelekké alakította át, a vevőkészülék pedig visszaalakította értelmes szavakká. Ez olyan szigorúan titkos eszköz volt, hogy csak a parancsnok és a törzsfőnök használhatta.

Békeidőben a rakétahajtóműre kétféle harci fej volt szerelhető, nevezetesen robbanótöltettel ellátott harci fej, és szurokkal és egyéb anyaggal súlyra hozott harci fej. Háború esetére atommal töltött harci fej volt rendszeresítve. Ez a rakétaosztálynál nem állt rendelkezésre, csak háború esetén került volna hozzánk. Az is csak abban az esetben, ha a harci cselekmények tömegpusztító fegyverek alkalmazásával kezdődtek, vagy pedig ha a harc folyamán került volna sor a tömegpusztító fegyverekre való áttérésre.

Az éles indítás értékelése a végrehajtás idejétől, a becsapódás pontosságából és a szabályzat előírásának a betartásából tevődött össze. A becsapódás pontosságát helikopterről

mérték be, és rádión jelentették az ellenőrző bizottságnak és az előljáróknak. Ez az indítás után néhány percet vett igénybe. Nekünk, végrehajtóknak ez nagyon hosszú időnek tűnt. A jelentés megérkezése után nagy kő esett le a szívünkről, nagy megkönnyebbülés volt az egész személyi állománynak. Az eredmény minden esetben jó és kiváló volt. Ahhoz, hogy ez így történjen az egész személyi állománynak, minden szakcsoportnak nagyon összehangolt, pontos és gyors tevékenységére volt szükség. A feladat végrehajtása után az ellenőrző bizottság elnöke jelentést tett az előljáróknak a végrehajtott feladról és az értékelésről. A személyi állománynak fel kellett sorakozni az indítóállvány mellett. Az előljárók és a vendégek is gratuláltak, és megnézték a leégett indítóállványt. Minden éles indítás után újra kellett festeni, mert az összes festék leégett róla. Majdnem elfelejtettem mondani, hogy a lötterek adottsága miatt a rakétahajtóműre fékezőlapot kellett szerelni ahhoz, hogy a lőtávolság megfeleljen a lötér nagyságának.

Az előző fejezetekben felsorolt, az alaprendeltetésből fakadó feladatok végrehajtására való készenlétet és a végrehajtás színvonalát az előljárók (hadosztály, *HDT*, *MN rakéta* és tüzér főnökség és a Honvédelmi Minisztérium) folyamatosan ellenőrizték. Nevezetesen a harcásztsági és mozgósítási feladatokra való készenlétet, az általános szakkiképzési feladatok végrehajtásának színvonalát, a rakétacsapások előkészítésére és kiváltására a készenlétet, a napi életet, a belső rendet és a fegyelmi helyzetet.

Az alaprendeltetésből fakadó feladatok mellett végrehajtott feladatok

Szinte minden évben részt vettünk termelőszövetkezetek és állami gazdaságok munkájának segítésében. Aratásban, szüretelésben és cukorrépa-betakarításban, mivel abban az időben volt még vagy 12 cukorgyárunk. Ezek nyersanyaggal való ellátása nem kis feladat volt. Itt a Jászságban is sok cukorrépát termeltek a gazdaságok, és bizony jól jött nekik a segítség. Különösen jó kapcsolatot ápoltunk a Lenin és a Zagyvamenti Termelőszövetkezet vezetőivel és dolgozóival. Részt vettünk egymás ünnepi rendezvényein és közös kirándulásokon. A csoportzászlót adományozó Hűtőgépgyárral való kapcsolatunk is igen jó volt. Közös sportversenyeket, ünnepségeket szerveztünk, ami hozzájárult a szabadidő hasznos eltöltéséhez, egymás munkájának megismeréséhez.

Az egység KISZ-szervezetének irányításával az osztály katonái több alkalommal részt vettek különböző társadalmi munkában és a véradó-mozgalomban is. Nevezetesen, 1969. május- júniusban 60 fő segített három alkalommal Portelek község művelődési házában építésében. 1970. április 25-én 6 fős brigád nyújtott segítséget egyik katonatársuk édesanyja rossz épületének kijavításában. 1970. 06. 05. – a Hűtőgépgyárban, társadalmi munkában vett részt 20 fő, a munkájukért kapott 3600 Ft-ot az árvízkarosultaknak adták át. 1979. szeptemberben három alkalommal, szakemberek bevonásával, 10 fő Matécsa László törzsőrmester árvíz sújtotta szüleinek lakásépítéséhez nyújtottak segítséget. 1979. 09. 10-én a Kiss Ernő úti óvoda részére szervezett társadalmi munkában 25 fő vett részt. 1972. – a vámosgyörki vasúti szerencsétlenség következményeinek felszámolása során segítséget nyújtottunk három db Kraz tehergépkocsival, egy tiszttel, három tiszthelyettes és 15 fős sorállomány részvételével.

1972 folyamán a jászberényi városfejlesztési program keretében parkok kialakításában vettünk részt több alkalommal 20-25 fős létszámmal.

1974. október 25. és 27-én, valamint november 07–12. közötti időben az esőzések miatt elmaradt termények betakarításában vett részt négy alkalommal 145 fő.

1975. október 6-tól 23-ig a monori állami gazdaságban szőlőszüretelésen vett részt egy tisztt, egy tiszthelyettes és 48 sorkatona.

A felsorolt munkákban a munkaadók részéről minden esetben elismerő és megbecsülést tartalmazó véleményeket kapott az egység vezetése. A rakétaosztály személyi állománya nagy aktivitással vett részt nemcsak a társadalmi munkában, hanem az önkéntes véradásban is, amelyen az osztály – fennállásának ideje alatt – 15 alkalommal vett részt. A résztvevők száma 950 fő volt, és 280 liter vért adtak. A véradók között volt hivatásos sorállományú és polgári alkalmazott is. A dolog természetéből adódóan több volt a sorállomány, mint a hivatásos és a továbbszolgáló, ezért az osztály sok elismerő dicsérő szót és oklevelet kapott. A sorállományúak pedig jutalomként két nap szabadságban részesültek. Az adott vér nagyobb részét a vietnami nép megsegítésére ajánlották fel.

A Lehel Vezér Gimnázium tanulói számára bemutattuk a katonai életet, a hazafias nevelésében is részt vettünk. Nagy András igazgató személyesen is szorgalmazta az iskola tanulói és a rakétaosztály közös rendezvényeit (laktanya-bemutató, a nem titkos fegyverek bemutatása, sportversenyeken való részvétel). A rakétaosztály több szállal is kötődött a gimnáziumhoz, hiszen sorkatonáink közül többen, de nyugodtan mondhatom, hogy sokan ott érettségiztek. A parancsnoki állomány többségének gyermekei szintén ott tanultak, sőt, később már az unokáik is. Volt néhány olyan parancsnok is, akinek a felesége vagy gyermeke tanárként a gimnáziumban tanított. Feltétlenül el kell mondani, hogy azokkal a katonákkal kevés gondunk volt, akik ebben a gimnáziumban tanultak, ők fegyelem és elméleti felkészültség terén is élen jártak. A szocialista versenymozgalomban kiváló és élenjáró címetek értek el.

A versenymozgalomban elért eredmények

A feladataink sikeres végrehajtásához nagymértékben hozzájárult az osztálynál folyó szocialista versenymozgalom. A személyi állomány 90-95 %-a részt vett ebben. A verseny folyamán egyéni, alegység és egység (raj, szakasz, üteg és osztály) élenjáró és kiváló címetek lehetett elérni. A címek elérésének a szak- és általános kiképzési ágak jó és kiváló szintű teljesítése volt a követelménye. Az alegység címek elérése a katonák által elért egyéni eredményekből és a kötetlélfeladatok értékeléséből tevődött össze. A kiképzési feladatokon túl a címek odaitélésénél nagymértékben számított az egyének és az alegységek erkölcsi-fegyelmi helyzete, a közösségi munkában való részvétel, egymás segítése is. A kiváló és élenjáró címet elért katonák és alegység parancsnokok jelvényt, oklevelet, pénzjutalmat és jutalomszabadságot kaptak kiemelkedő munkájuk elismeréséül.

A kiváló címet elért üteg személyi állománya a fenti elismeréseken túl négy-hétnapos, úgynevezett országjárásra (kirándulásra) kapott lehetőséget. Erre a kirándulásra buszt biztosítottak, továbbá az étkezésre, színház, mozi, múzeumlátogatására és szállásköltségre is pénz állt rendelkezésre. Az ilyen kiránduláson a parancsnoki állomány családtagjai is részt vehettek. A kiváló üteg parancsnoka és családtagjai a honvédelmi miniszter vendégeként a honvédüdülőben tölthettek egy-két hetet. Az egyszeres kiváló ütegpáncsnokok egy hetet, a kettő és többszörös kiváló pedig két hetet.

Kétszeres kiváló üteg címet az első rakétaüteg ért el. Parancsnoka Moravcsik János őrnagy volt. 1971-ben, a Magyar Néphadseregben először a mi egységünk érte el a Néphadsereg Kiváló Zászlóalja címet. A kiváló címet Czinege Lajos hadseregtábornok adta át. Részt vett az ünnepségen a város vezetése, a Hűtőgépgyár vezérigazgatója és az ott dolgozók küldöttsége is. A kiváló címek, oklevelek, jelvények és jutalmak átadása után díszebédre került sor. A díszebéden az előljárók, a meghívott vendégek, az egész személyi állomány és a kiváló címet elért parancsnokok családtagjai vettek részt. A díszebéd után kulturális műsorra került sor.

A rakétaosztály fennállásának ideje alatt

2542 katona élenjáró,
219 katona kiváló,
326 raj élenjáró,
169 raj kiváló,
162 szakasz élenjáró,
20 szakasz kiváló,
44 élenjáró üteg,
25 kiváló üteg cím került átadásra.

Az osztály utolsó másfél évtizede

1976 decemberében azt a feladatot kapta a rakétaosztály, hogy készüljünk fel, hajtsuk végre a meglévő rakétakomplexum leadását és új technikai eszközök átvételét, továbbá készüljünk fel MN szintű báziskiképzésre, valamint a Kossuth Lajos Katonai Főiskola tüzérhallgatóinak négyéves szakosított kiképzésére. Ugyanekkor megváltozott a rakétaosztály készenléti ideje is. Állandó készenléti idejű helyett rövid készenléti idejű katonai egység lettünk.

Az új technikai eszközök átvétele előtt az MN 1394 parancsnok C/19754 sz. intézkedése és az MN 6639 RAK-TÜF távmondata alapján két csoportban készült fel a parancsnoki állomány ezek kezelésére. Az új technikai eszköz, nevezetesen a 9K52 LUNA-M (magyarul: hold) egy szovjet gyártmányú, kis hatótávolságú ballisztikus rakétakomplexum volt. Az alkalmazott 9M21 rakéták irányíthatatlanok és szárnystabilizáltak. A rendszer NATO-kódja a FROG-7. A 9M21 először 1965-ben jelent meg, majd a Szovjetunió kivül a Varsói Szerződés államaiban is elterjedt. A rakétát széles körben exportálták, így sok országba került. Az Irak-Irán háború után, Irak módosította hadrendjében álló 9M21-eseit, megnövelte hatótávolságukat 90 km-re, robbanófejüket pedig kazettás lőszerre cserélte. A rakétát a Laith-90 jelöléssel látták el.

A 2003-as iraki invázió során, a Karbala Gop-i csatában, az Észak-amerikai 3. gyalogos hadosztály 2. dandárjának főhadiszállását eltalálta egy FROG-7 SS M rakéta, megölve 3 katonát, további 14 katona megsérült, 22 jármű pedig megsemmisült. A 2011-es líbiai polgárháború folyamán a Brit Királyi Légierő egyik gépe igazoltan megsemmisített egy FROG-7 hordozó-indító járművet, amelyet a Kadhafihoz hű katonai erők birtokoltak.

Az 1970-es években ez igen korszerű technikának számított. Ma már sokkal fejlettebb rakéták és szervezetek vannak. Pl.: az Oroszországban hadrendbe állított 9K270 Iskander-M

rakéta, melynek hatótávolsága 400 km, robbanófejét inerciális navigációs rendszer vezényli a kijelölt célra, de egyes nyugati értesülések szerint az orosz GLONASZ műholdas navigációs rendszer jeleit is képes felhasználni. Nyugati becslések szerint a rakéta 5 méteres pontossággal csapódik a kijelölt célpontba.

A változásokra, új haditechnikára a parancsnoki állomány két csoportban készülhetett fel a tatai laktanyában. A tatai rakétaosztály néhány évvel korábban tért át az új harci eszközök alkalmazására, ezért a felkészítésre itt került sor. A készenléti idő változásával változott az osztály béke időbeni feltöltöttsége. A sorállományból annyi volt csak rendszeresítve, ami az őrzés-védelmet, a napi feladatok ellátását biztosította. Továbbá a harc- és gépjárművezetők, valamint az alparancsnoki állomány. Az új állománytáblában új szervezetként egy hallgatói üteg és kiképzőtisztek rendszeresítésére került sor. A báziskiképzést elrendelő parancsban azt határozták meg, hogy készüljünk fel, és 1977. január 1-jétől öthónapos váltásokkal hajtsuk végre a rakétaosztályok (Nyíregyháza, Szentés, Tata, Tapolca és Nagykanizsa) katonáinak szakkiképzését. Nevezetesen az indítóállvány kezelőit, vezetőit, a rakétaszállító gépkocsi kezelőit, vezetőit, a bemérőket, a kidolgozókat és az időjárást jelző katonákat, továbbá a tapolcai rakétadandár és a Magyar Néphadsereg tüzérei részére bemérő és időjárást jelzőket. A hallgatói ütegnél a kétéves tartalékos tiszti kiképzést, és a Kossuth Lajos Katonai Főiskola négyéves tüzér hallgatói szakosított kiképzését kellett megtervezni, megszervezni és végrehajtani.

Az új szervezetre való áttérés, a kiképzési programok, tervek, oktatási segédeszközök elkészítése, a tantermek és a gyakorló pályák berendezése nagyon szívós, kitarító munkát igényelt az egész személyi állománytól. A feladatok elvégzésére kevés volt a napi nyolc óra. Az volt a szerencse, hogy a napok nem nyolc órából álltak, így aztán „látástól Mikulásig” tudtunk dolgozni, de szívesen, zokszó nélkül tettük. Az igazsághoz hozzátartozik, mi büszkék is voltunk arra, hogy a hat rakétaosztály közül mi kaptuk ezt a feladatot. Ez szerintem, szerintünk a tízéves eredményes munkánk elismerése volt. Bizonyára közrejátszottak ebben a parancsnoki állomány felkészültségén túl a laktanyán belüli kulturált elhelyezési körülmények, és végül, de nem utolsósorban Jászberény város hírneve és történelmi múltja is.

Ebben az időszakban 18 hónapos volt a katonai szolgálati idő. Az egységek ezt háromszor hathónapos kiképzési időszakokra osztották fel. Ez azt jelentette, hogy hat hónaponként az egységek egyharmada kicserélődött (leszerelés, bevonulás), így a váltások időszakában az egységek harcászaltsága egy bizonyos ideig nem volt teljes értékű. A báziskiképzési rendszer bevezetése után az egységeknél folyamatosan csak kiképzett állomány volt. Az újoncok az anyaalakulataikhoz vonultak be. Az egy hónapos alap kiképzést ott kapták meg, s ezután jöttek ide az öt hónapos szakkiképzésre.

Egységünkben két-három napos összekovácsolás után a rakétaosztályok harcászaltsága teljes értékű volt. Így aztán nagy volt a felelősségünk, mert a mi munkánk színvonalától nagyban függött a többi rakétaosztály harcászaltsága. A rakétaosztályok és a tüzéregységek elhelyezkedéséből adódóan az ország minden részéről, Nyíregyházától Nagykanizsáig vonultak be ide fiatalok.

A rendszerváltással elérkeztünk a rakétaosztály felszámolásához, melyet a Magyar Honvédség parancsnoka 13/1990-es számú parancsában rendelt el. *„Bajtársak! Hazánk jelenlegi helyzete – az összes körülményt figyelembe véve – nem teszi lehetővé a mostani nagyságrendű fegyveres erő változatlan szintű és szerkezetű fenntartását. Ezzel együtt azonban fontos*

követelmény, hogy a védelmi jelleg és a korszerű szinten tartás mellett a Magyar Honvédség megfelelő nemzeti haderőt jelentsen az ország szuverenitásának biztosítására. Mindezek tették szükségessé azt, hogy a katonai felső vezetés által hozott döntések és utasítások, valamint az 5. HDS parancsnok bajtárs 0150/1990- számú intézkedése alapján, a haderőreform keretében végrehajtásra kerüljön a honvédség vezetési rendszerének átszervezése, a létszám és a haditechnika csökkentése, az új helyzetnek és követelményeknek megfelelő struktúra kialakítása.”

A parancsot 1990. február 13-án az „ünnepi” állománygyűlésen hirdettük ki. Az osztály HKSZ-„M” készségét 1990. február 15-ig kellett fenntartani.